

DOI: <https://doi.org/10.4312/keria.25.2.99-102>

Ilias Venezis

Spokojnost

Nekega jutra v juliju 1923 ni pihal severnik, ki sicer v tem letnem času piha v Saronskem zalivu. Na enem od golih gričev Anavisosa sta kopala dva do pasu gola moška. Z njiju je tekel pot. Spodaj, v daljavi, se je v soncu lesketalo morje, ozračje je bilo gosto in koprenasto. V solinah, v »vrtovih«, ujeta voda je bila tako nepremična, da je sama dodeljevala obliko času in kraju.

»Utrudil sem se,« je rekel eden od obeh moških, »v tej vročini!«

Drugi je prenehal udarjati po zemlji.

»Jaz tudi, Vasilis, naveličal sem se. Kam to vodi?«

»Potrpiva,« mu reče prvi. »Če bova imela srečo, bova na zeleni veji!«

»Aha, če bova imela srečo! Zaenkrat pa sva lačna, medtem ko si preostali tam doli služijo kruh.«

In je pokazal dol na nepremične soline.

»Jaz pravim,« je nadaljeval, »da se še midva spustiva tja dol. Dovolj mi je!«

Toda drugi ni hotel odnehati.

»Že cel mesec kopljeva, zdaj pa bova na vsem lepem vse skupaj pustila? Pa saj mora biti. Tu nekje, nama je rekel Zeleni, bi morala najti kip in potem, ko ga bova našla, o ... takrat ...«

Ni dokončal misli, ker sta se že tolikokrat pogovarjala o istem.

»Pa si prepričan,« mu je odvrnil prvi, »da ti ga bo plačal po poštenu ceni, kaj? Spomni se, kaj se je zgodilo z žensko, ki so jo našli pred tremi leti ...«

Ja, spominjal se je, kaj se je zgodilo pred tremi leti. Našli so jo drugi vaščani. Čudovito dekle z zaprtimi vekami, ki ga je zemlja ljubeče ohranila tri tisoč let. Takrat jo je Zeleni odkupil za drobiž. Po drugi strani pa, če ne bi bilo njega, bi jo morali predati lokalnim oblastem, ravno tako za drobiž. Šele kasneje so iz časopisov izvedeli, kakšno ogromno vsoto je dobil preprodajalec starin ob prodaji kore, ki je odpotovala v Ameriko.

O tem sta se pomenkovala, ko je eden od njiju uprl pogled v daljavo in zagledal oblak prahu, ki se je dvigal čisto na koncu poti, tam, kjer se je dotikala gričev.

»Poglej!« je presenečeno rekel. »Kaj neki je to?«

»Čreda koz! Kaj drugega bi bilo?«

Sogovornik pa se ni strinjal.

»Ob tem času to ne more biti čreda. Najbrž so ljudje.«

»Ljudje tukaj? Pa še koliko? V solinah je dovolj delavcev. Po kaj bi prišli?«

»Pa so, glej! Glej!«

Z dlanmi sta si naredila strešico in opazovala. Veliki oblak se je dvigal vse višje, bližal se je. Bil je kot živa snov, ki je strahoma in previdno vdrla skozi vrzel med gričema v nepremično krajino in se je molče, z neomajnim živalskim instinktom, valila skozi edini prijazni izhod iz nje k morju.

»Kot da bi bila vojska!« je spet spregovoril eden od obeh vaščanov, še bolj presenečeno. »Ampak ne!« se je brž popravil. »Vidim ženske in otroke.«

Preplašeno sta si pogledala v oči. Kaj počnejo vsi ti ljudje, ženske in otroci, v pustoti Anavisosa? Da ni bil kje potres in ni zrušil vasi, ljudje pa so v obupu krenili na pot k morju?

»Pojdiva hitro tja dol pogledat!«

»Pojdiva!«

Oddaljena procesija se bliža, oblak prahu se daljša v gostem ozračju. Polagoma se udomačuje, meša se z ozračjem in se izgublja v njem, s tisto sposobnostjo prilagajanja, ki jo premorejo stvari tega sveta. Pod oblakom pa udomačenje ni preprosto. Gruča žensk, otrok in starcev, ki jih bičajo sonce, pomanjkanje in izčrpanost od hoje, glasno ječi. Mladih moških je malo. Večina jih je bosih, vsi pa čez ramo nosijo polno bisago ali culo.

»Ah! Kam nas pošiljajo živeti! Kam nas pošiljajo!« je glasno vpila neka ženska. »Pa saj to je puščava!«

Tedaj so še druge ženske, ko jim je ena dala iztočnico, začele vse hkrati tarnati in preklinjati usodo.

»Umrli bomo v tej divjini! Umrli bomo mi in naši otroci! Umrli bomo!«

Odrasli moški in starci so po najboljših močeh poskušali umirjati paniko. Vsakdo je poskušal pomiriti žensko ob sebi, ženo, mater. Vendar se je v gostem zraku vrtinčil brezup, sila, rodovitna kot cvetni prah.

»Čisto nič!« so tarnale. »Nič nas ne bo rešilo! Tu bomo ostali!«

Ko bi tu le bilo kakšno drevo – tako so vpile. Če bi bilo tu drevo, bi si lahko spočili v njegovi senci. Toda na vsej ravnici ni bilo videti niti enega trsa, ki bi štrlel v nebo. Povsod se je črnila le rujevina, na kateri so se poigrali sončni žarki.

Trpljenje zaradi pomanjkanja vode se je začelo takrat, v tej hudi uri. Ko so odšli iz Kalivije, zadnjega naseljenega kraja v okraju, so jim rekli, da bodo na poti navzgor videli dva vodnjaka, kasneje, blizu morja, pa še enega. Prišli so do prvega vodnjaka, se odžejali in se napotili proti naslednjemu. Pričakovanje jim je tolažilo strašno žejo, in ker je bilo pričakovanje, jim je malo tolažilo srce s svetlobo.

Tedaj ko je od njihove prednje straže, od teh, ki so hodili prvi, prišlo sporočilo: »Suh je! Vodnjak je suh!« so, že preveč brez moči, da bi se spopadli z usodo, vsi hkrati posedli po tleh, in oblak, ki se je privzdigoval izpod okrvavljenih nog, je obstal nad njimi. Gluho stokanje je prodrlo skozi to rumeno kopreno in se poskusilo dvigniti k Bogu.

»Kaj smo mi krivi!« so vpili. »Kaj smo mi krivi!«

Vpili so. Nato je njihov glas začel počasi slabeti, vse dokler ni zamrl v tihem ječanju.

Tedaj so se zaslišali koraki enega izmed njih, ki je sam odšel naprej, zdaj pa se je vračal in vzklikal:

»Pokonci! Pokonci! Morje!«

Morje! Le kje je to morje! Padla gmota se je pri priči zganila kot val. Topla misel na morje jo je pretresla, potem pa jo je silovito privzdignila s strašansko močjo besed.

»Pokonci! Pokonci!« so vzklikali moški. »Samo še malo zdržite! Bližamo se morju!«

Oblak, ki se je spustil nizko nadnje, je spet zajel veter v jadra in odplul skupaj z njimi, nebeška ladja. Hiteli so v nižino, zavili okrog majhne vzpetine, ko se je dvignil nov glas, bolj vroč in bolj divji, in se razkadil v prahu:

»Sol! Sol! Poglejte tja dol!«

Beli stebri solin, nepremični in brezizrazni spomenik, so se lesketali v tišini globeli in soncu. Nič na svetu ne bi moglo biti bolj nepremično in brezizrazno od te suhe krajine, vendar so se za te ljudi stebri pri priči spremenili v čarovnijo, pluli so na valu in preko gor, daleč, proti daljni domovini, tja, kjer so se belili enaki stebri, enaki kot ti tukaj.

To je bil nenadni vzgib spomina in srca, daljno sporočilo iz dežele prednikov.

»Blagoslovljen bodi!« so vzklikali Bogu. »Našli smo vsaj tole tukaj,« in so kazali na sol.

Ravno takrat so zagledali vaščana, ki sta se jim bližala s hriba.

»Hej, vi! Malo postojte!« sta zavpila gruči.

Obstali so, ko so nenadoma zagledali človeka.

»Kam greste?«

»Ali ni tu Anavisos?« mu je odgovoril neki glas. »Tja gremo!«

»Kdo ste?«

»Begunci.«

»Kaj pa iščete v teh krajih?«

»Tu so nam dali zemljo!« mu je v en glas odgovorila gruča. »Tu bomo živeli!«

»Zemljo! Kakšno zemljo?« jih je presenečeno vprašal eden od njiju. »Tu, na tem kraju, raste samo ločje.«

In je dodal:

»Umrli boste, vi in vaši otroci! Umrli boste, če zares prihajate živeti v te kraje!«

Toda gruča, ki jo je zdaj gnal pogled na sol, se je že z zadnjimi močmi, ki so ji preostale, spuščala v nižino.

Vaščana sta stala in gledala za procesijo, ki je sestopala vse nižje.

»Pa zdaj?« je nazadnje rekel tisti od njiju, ki si je prvi opomogel od prese-
nečenja. »Pa zdaj?«

»Misliš, da bodo zares ostali?« se je začudil drugi.

»Nisi videl, kako obupani so bili? Ostali bodo!«

Takrat sta, s to gotovostjo, na lepem jasno uzrla, kam vodi ta sprememba: če bodo begunci vzeli zemljo, bo šel po zlu ves ta skrivni posel stikanja za antičnimi grobnicami.

»Ti pesjani!« je zaklel eden. »Gotovo bodo zasedli tudi kraj, kjer kopljeva. Če slučajno izvejo, kaj iščeva, lahko pričakujeva, da naju bodo izdali. Pa ravno zdaj, ko sva upala ...«

»Morava ga obvestiti!« mu je odgovoril tovariš. »Še nocoj bova šla!«

Prevedla Lara Unuk